

Kúria

végzése

Az ügy száma: Bhar.III.481/2021/10.

A határozat szintje: harmadfok

A tanács tagjai: Dr. Bartkó Levente, a tanács elnöke

Dr. Harangozó Attila, előadó bíró

Molnár Ferencné dr., bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: nyilvános ülés

Az ülés napja: 2021. szeptember 21.

Az ügy tárgya: erős felindulásban elkövetett emberölés büntette

Terhelt(ek):

Első fok: Miskolci Törvényszék, 17.B.4/2020/36., ítélet, tárgyalás,

2020. november 4.

Másodfok: Debreceni Ítéltábla, Bf.II.599/2020/9., ítélet, nyilvános ülés,

2021. február 22.

A fellebbezés előterjesztője: az ügyészség

A fellebbezés iránya: a vádlott terhére

Rendelkező rész

Az erős felindulásban elkövetett emberölés büntette miatt a vádlott ellen folyamatban lévő büntetőügyben az ügyészség által bejelentett másodfellebbezést elbírálv a Debreceni Ítéltábla Bf.II.599/2020/9. számú ítéletét hatályon kívül helyezi és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasítja.

A harmadfokú eljárás során 29.720 (huszonkilencezer-hétszázhusz) forint bűnügyi költség merült fel.

A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

I.

[1] A Miskolci Törvényszék a 2020. november 4. napján meghozott 17.B.4/2020/36. számú ítéletével a vádlottat bűnösnek mondta ki erős felindulásban elkövetett emberölés büntetében (Btk. 161. §), ezért öt 4 év börtön fokozatú szabadságvesztésre és 4 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. A vádlott által előzetes fogvatartásban töltött időt a szabadságvesztés tartamába beszámította, továbbá rendelkezett az eljárás során lefoglalt bűnjelekről, valamint kötelezte a vádlottat az eljárás során felmerült 570.549 forint bűnügyi költség megfizetésére.

[2] Az elsőfokú ítélet ellen a vádlott és védője elsődlegesen felmentésért, másodlagosan a kiszabott büntetés enyhítéséért jelentett be fellebbezést, az ügyész az ítéletet tudomásul vette.

[3] A védelmi fellebbezések alapján eljáró Debreceni Ítéltábla mint másodfokú bíróság a 2021. február 22. napján meghozott Bf.II.599/2020/9. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és a vádlottat az erős felindulásban elkövetett emberölés büntette (Btk. 161. §) miatt emelt vád alól felmentette. Megállapította, hogy az elsőfokú ítélet meghozataláig felmerült bűnügyi költséget az állam viseli. Az ítéltábla az elsőfokú ítélet egyéb részében – a lefoglalt bűnjelekről szóló rendelkezések vonatkozásában – helybenhagyta. Megállapította, hogy a másodfokú eljárásban felmerült 20.297 forint bűnügyi költséget az állam viseli.

II.

[4] A másodfokú bíróság ítélete ellen a vádlott terhére – a felmentése miatt, bűnösségének megállapítása és büntetés kiszabása végett – az ügyész jelentett be másodfellebbezést.

[5] A Legfőbb Ügyészség a BF.389/2021/2. számú átiratában az ügyészség másodfellebbezését kiegészítéssel tartotta fenn. Rögzítette, hogy a másodfellebbezés a másodfokú ítélet Be. 615. § (3) bekezdés a) pontja szerinti ellentétes rendelkezését sérelmezi, a felülbírálat terjedelme a Be. 618. § (1) és (2) bekezdésében írtakra terjed ki. Az első- és a másodfokú bíróság az eljárási szabályokat megtartotta, hatályon kívül helyezést megalapozó eljárási szabálysértést nem vétettek.

[6] Kifejtette, hogy a másodfokú bíróság által helyesbített, illetve kiegészített tényállás részben megalapozatlan. Ekként az ítéltábla tévesen mellőzte az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásból a sértett nyakának megvágását, ugyanakkor helytállóan mellőzte a sértett meghátrálását, elmulasztotta azonban ehelyett rögzíteni azt, hogy a sértett összerogyott azt követően, hogy a vádlott megvágta a nyakán, majd megszúrta a hasán. Így a további szúrásokat a vádlott már az összerogyott, földre került sértetre adta le. A szúrások időbeli sorrendje így módon részben meghatározható, ezért téves a másodfokú bíróság ezzel ellentétes megállapítása is.

[7] Rámutatott arra, hogy a vádlott lényegében egyetlen alkalommal, a 2018. december 5-én fogatosított első gyanúsított kihallgatása során tett vallomást, amit a későbbiekben fenntartott. Az első-, valamint a másodfokú ítéletek indokolásából megállapíthatóan e vallomást mind az első-, mind a másodfokú bíróság a tényállás alapjaként elfogadta. Ugyanakkor a vádlott által vallott tényektől az elsőfokú bíróság kisebb mértékben eltért, a másodfokú bíróság viszont a bűnösség megállapítása szempontjából lényeges vallomásrészeket figyelmen kívül hagyott, ami alapvetően téves tényállás megállapítását eredményezte.

[8] A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint a helyes tényállás az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítást érintő ügyiratok alapján megállapítható, ezért a Be. 619. § (3) bekezdése alapján a harmadfokú bíróság által a tényállás hivatalból történő kiegészítésének, illetve helyesbítésének van helye. Ekként a megalapozatlanság a harmadfokú eljárásban kiküszöbölhető.

[9] Kifejtette, hogy a vádlott – az eljáró bíróságok által elfogadott, és egyéb bizonyítékok által nem cáfolt – vallomása alapján az állapítható meg, hogy a vádlott kicsavarta a sértett kezéből a kést, majd dulakodtak, mivel a sértett vissza akarta venni a kést. Erre a vádlott a késsel megvágta a sértett nyakát, majd oldalról bal kézzel megszúrta a sértettet a hasán. Ezt követően a sértett összerogyott, háttal a földre esett, és erősen vérzett. A vádlott a földre esett, vérző sértettet tovább szurkálta a hasán és a mellkasán. A vádlott e szúrásait a támadó magatartást már nem tanúsító sértettre nem védekezésként, hanem a sértett magatartása által kiváltott nagyfokú indulat hatására, annak megtorlásaként adta le. A tényállás eszerinti kiegészítését, illetve helyesbítését tartotta indokoltnak.

[10] E tényálláshoz képest tévedett a másodfokú bíróság, amikor a vádlottat az ellene erős felindulásban elkövetett emberölés büntette miatt emelt vád alól felmentette. A vádlott jogos védelmi helyzetben volt addig, amíg a sértett a földre nem rogyott, azonban ekkor a jogos védelmi helyzet megszűnt, mivel a földre esett, súlyosan sérült sértett támadásától már nem kellett tartani. A vádlott azonban ezt követően sem hagyott fel a sértett bántalmazásával, hanem – a sértett viselkedése miatt méltányolható – indulatában őt tovább szurkálta. Az élet kioltását eredményező bántalmazását akkor is folytatta, amikor a jogos védelmi helyzet már megszűnt, ezzel időbelileg túllépte a jogos védelem kereteit.

[11] Utalt a Legfőbb Ügyészség arra, hogy a vádlott jogos védelmi helyzetben a sértettet a nyakán és a hasán vágta, szúrta meg. Az orvosszakértői véleményből megállapíthatóan az ezekkel okozott sérülések nem eredményezhették a sértett halálát. Ebből egyértelműen következik, hogy a vádlott a sértett halálát eredményező sérüléseket a jogos védelmi helyzet megszűnését követően leadott szúrásaival okozta. Erre figyelemmel a vádlott cselekményével megvalósította az erős felindulásban elkövetett emberölés büntettét.

[12] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria

– a vádlott bűnösségét állapítsa meg a Btk. 161. §-ába ütköző erős felindulásban elkövetett emberölés büntetében;

– a vádlottat a Btk. 34. §-a és a 37. § (2) bekezdés a) pontja alapján börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre ítélje,

– a Btk. 61. § (1) bekezdése alapján mellékbüntetésül közügyektől eltiltásra ítélje,

– a Btk. 38. § (1) bekezdése és (2) bekezdés a) pontja alapján állapítsa meg, hogy a vádlott legkorábban a szabadságvesztés büntetés kétharmad részének kitöltését követően bocsátható feltételes szabadságra,

– a Btk. 92. § (1) bekezdése alapján a kiszabott szabadságvesztésbe számítsa be a vádlott által előzetes fogvatartásban töltött időt,

– a Be. 574. § (1) bekezdése alapján kötelezze a vádlottat az eljárás során felmerült bűnügyi költség megfizetésére.

[13] A védő a Legfőbb Ügyészség indítványára tett észrevételében vitatta a másodfellebbezés ténybeli és jogi megalapozottságát. Előadta, hogy helytálló a Legfőbb Ügyészség által fenntartott másodfellebbezés – a bejelentett fellebbezéssel egyébként ellentétes — azon megállapítása, mely szerint a másodfokú bíróság alappal és helytállóan mellőzte a sértett meghátrálását a másodfokú ítéletre irányadó tényállásból. Ugyanis a sértetti meghátrálás hiányában, de a kés visszaszerzésére irányuló sértetti magatartás nyomán a vádlott továbbra is jogos védelmi helyzetben cselekedett, a vádlotti magatartás egységes szándékból, egységes akaratelhatározásból fakadó, időben meg nem tört magatartásnak tekintendő. Hivatkozott arra, hogy a védekező magatartás – amíg a jogos védelmi helyzet, az élet kioltására irányuló támadó szándék fennáll – módjában és mértékében nem korlátozott.

[14] Kifejtette továbbá, hogy amennyiben a tényállásban az kerülne megállapításra, hogy a sértett földre esése utáni szúrások másodszándékból alakultak ki a vádlottban, úgy annak bizonyítása lenne szükséges, hogy a sértett halálát ezen szúrások okozták, nem pedig a földre esés előttiék. Ennek sikeres bizonyítása egy megismételt eljárásban nem várható, az orvosszakértők ugyanis határozottan nyilatkoztak arra, hogy a szúrások sorrendisége szakértői bizonyossággal nem állapítható meg, és a szúrások közül több olyan is van, ami önmagában alkalmas a halálos eredmény kiváltására még nagyon rövid időn belüli szakszerű orvosi beavatkozás ellenére is. Nem bizonyított tény pedig nem értékelhető a vádlott terhére.

[15] Erre tekintettel a másodfokú ítélet helybenhagyását indítványozta.

III.

[16] A Kúria a másodfellebbezést a Be. 620. § (1) bekezdés zárófordulata szerint nyilvános ülésen bírálta el.

[17] A Legfőbb Ügyészség képviselője az írásbeli indítványban foglaltakat változatlan tartalommal fenntartotta hivatkozva a Kúria gyakorlatára, mely szerint, amikor a Kúria a másodfokú bíróság által megállapított megalapozatlan tényálláshoz képest az iratok alapján eltérő tényállást állapít meg, valójában a másodfokú bíróság eljárási szabálysértését orvosolja.

[18] A védő az írásban benyújtott észrevételében foglaltakat szintén fenntartotta kiegészítve azzal, hogy amennyiben felmerül annak a lehetősége, hogy a vádlottnak megtorló szándéka alakult ki, de időben később ahhoz képest, amit az elsőfokú bíróság megállapított, akkor nem lehet elvonatkoztatni attól, hogy az milyen élethelyzetben keletkezett. Az ilyen miliőben, ilyen körülmények között kifejtett vádlotti magatartást egységes cselekménysorként kell értékelni.

[19] Utalt a védő arra is, hogy a jogos védelemmel kapcsolatosan a tényállás korrekciója a harmadfokú bíróság helyesbítési jogkörén kívül esne, ezért nyilvánvalóan hatályon kívül

helyező határozatot kellene hozni, de a hatályon kívül helyezés miatt megismételt bizonyítás sem vezetne eredményre.

[20] A hatályos szabályozásra hivatkozva kifejtette, hogy aki másnak az életére tör, gyakorlatilag elveszti az élethez való jogát, és számolnia kell azzal, hogy jogos védelmi helyzetben a megtámadott védekezhet, és akár kiolthatja a támadó életét is. Mindezekre tekintettel kérte, hogy a Kúria az ügyészség másodfellebbezésének ne adjon helyt, és a másfokú ítéletet hagyja helyben.

IV.

[21] A vádlott terhére bejelentett (másod)fellebbezés – eltérő okból – a következők szerint alapos.

[22] A (másod)fellebbezések alapján harmadfokú eljárásnak van helye.

[23] Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozata elleni fellebbezés jogát a Be. 579. § (1) bekezdése általánosságban – a Be. 580. §-ában foglalt szűk körű kivételekkel, további feltétel előírása nélkül – biztosítja. Ezzel szemben a Be. 615. § (1) bekezdése a másodfokú bíróság ügydöntő határozata elleni fellebbezés lehetőségét kizárólag a másodfokú bíróságnak az elsőfokú bíróságéval ellentétes döntése esetén biztosítja.

[24] A jogorvoslati, felülbírálati és a döntési jogkör összefügg. A jogorvoslat terjedelmének korlátozottsága kihat a felülbírálat terjedelmére, és maga után vonja a döntési jogkör meghatározottságát. Ugyanakkor a döntési jogkör fogalmilag nem lehetséges felülbírálati jogkör nélkül. Mindez a következőket jelenti.

[25] A Be. 615. § (1) és (2) bekezdése meghatározza a másodfellebbezés törvényi okát, a (3) bekezdés pedig a másodfellebbezés törvényi jogát.

[26] A Be. 615. § (1) bekezdése szerint a másodfokú ítélet ellen (másod)fellebbezésnek van helye, ha a másodfokú bíróság döntése az elsőfokú bíróságéval ellentétes.

[27] A 615. § (2) bekezdése szerint ellentétes a döntés, ha a másodfokú bíróság

b) az elsőfokon elítélt vádlottat felmentette vagy vele szemben az eljárást megszüntette.

[28] Az ellentétes rendelkezés, mint a másodfellebbezés törvényi okának rendeltetése nyilvánvalóan az, hogy lehetőség nyíljon az ellentétet, illetve eltérést eldöntő új eljárási fokra.

[29] Nem önmagában az eltérés, ellentét (objektíve), hanem annak sérelmezése (szubjektíve) adja ki együtt a harmadfokú eljárás megnyitását.

[30] Utóbbiról rendelkezik a Be. 615. § (3) bekezdése, ami a másodfellebbezés törvényi joga, és ehhez kötődik a felülbírálat Be. 618. § szerinti szabályozása.

[31] Ennek lényege, hogy az ellentétes döntés elengedhetetlen, de nem eleve, feltétlen jelent harmadfokú eljárásra jogot, hanem csak akkor, ha azt, avagy azzal összefüggő rendelkezést a jogosult sérelmezi; ez a sérelmezés jelent belépőt az érintett rész felülbírálatához, és ha a sérelem alapos, akkor nyílik meg a döntési jogkör. Tehát nem automatikusan van helye harmadfokú eljárásnak, hanem csak akkor, ha azt a jogosult (Be. 616. §) sérelmezi.

[32] A harmadfok törvényi oka, valamint törvényi joga egyaránt biztosított jelen ügyben, és ezzel a joggal az ügyész élt is.

[33] A joghatályos ügyészi fellebbezés alapján a Kúria – első körben – a Be. 618. § (1) és (2) bekezdése szerinti terjedelemben felülbírált a megtámadott másodfokú ítéletet, valamint az azt megelőző első- és másodfokú eljárást.

[34] A felülbírálat tárgya főszabályként először az eljárási szabályok – azon belül a feltétlen, majd az ún. relatív hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabályok – megtartása, ezt követően pedig a tényállás megalapozottsága.

[35] A Kúria a felülbírálat során nem észlelt olyan – a Be. 607. § (1) bekezdése, illetve a Be. 608. § (1) bekezdése szerinti – eljárási szabálysértést, amely feltétlen hatályon kívül helyezési okot képez.

[36] Az első- és a másodfokú bíróság az eljárást a perjogi szabályokat betartva folytatta le.

[37] A felülbírálat ezt követő szempontja, hogy a másodfokú ítélet tényállásának a fellebbezéssel érintett része megalapozott-e.

[38] A harmadfokú bíróság a határozatát akkor alapíthatja a másodfokú ítélet alapját képező tényállásra, ha az további bizonyítás felvétele nélkül is megalapozott vagy az iratok alapján azzá tehető, ekként a helyes tényállás megállapítható, avagy a helytelen ténybeli következtetés kiküszöbölhető (Be. 619. §).

[39] A harmadfokú bíróság e körben értelemszerűen azt vizsgálja, hogy a másodfokú bíróság által – az általa tett kiegészítésekkel és helyesbítésekkel – irányadónak tartott tényállás megalapozott-e. Ezalatt értendő – az elsőfokú ítélettel megállapított és a másodfokú bíróság által módosítás nélkül is – a megalapozottnak tartott tényállás, valamint a másodfokú bíróság általi módosítás.

[40] Főszabályként a másodfokú bíróság a határozatát az elsőfokú ítélettel megállapított tényállásra alapítja [Be. 519. § (1) bekezdés].

[41] A tényálláshoz kötöttség elvi indokát – változatlanul – a bizonyítás főszabálya adja, miszerint a Be. 167. § (3) és (4) bekezdése alapján a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító ereje; a bíróság a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.

[42] Ezáltal biztosított a bizonyítékok hitelt érdemlőségének meggyőződés szerinti, szabad értékelése, és védett a mikénti mérlegelése, ami a bizonyíték bizonyító ereje felülmérlegelésének főszabály szerinti tilalmát, a közvetlen bizonyítékvizsgálat, bizonyítékkal szembesülés tiszteletben tartását jelenti.

[43] Ugyanakkor a másodfokú bíróságnak lehetősége van arra, hogy

– a tényállást kiegészítse vagy helyesbítse, vagy

– eltérő tényállást állapítson meg, és ez alapján határozzon (Be. 593. §).

[44] Ennek elsődleges és általános feltétele, hogy a tényállás nem megalapozott, ezért e kérdésben a bíróságnak egyértelműen rögzítenie kell az álláspontját. Ha a tényállás részben megalapozatlan, akkor van szó

– kiegészítésről (ami a hiányzó ténymegállapítás pótlása),

– vagy helyesbítésről (ami a meglévő ténymegállapítás módosítása, mellőzése).

[45] Ez történhet az iratok tartalma, ténybeli következtetés vagy bizonyításfelvétel útján. Viszont a kiegészítés, helyesbítés csak a meglévő tényállásba illeszkedő ténymegállapítást eredményezhet, attól eltérőt nem.

[46] Az eltérő tényállás megállapításának szintén alapvető feltétele, hogy maga a tényállás megalapozatlan legyen. Az eltérő tényállás megállapítására vonatkozó törvényi lehetőség magában foglalja a bizonyítékok eltérő értékelését, a teljes felülmérlegelést. Eltérő tényállás pedig a 2021. január 1. napjától hatályos Be. módosítást megelőzően is megállapítható volt az iratok tartalma, ténybeli következtetés vagy bizonyításfelvétel útján, ha annak alapján a vádlott felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének volt helye.

[47] Jelen ügyben a másodfokú bíróság azt rögzítette, hogy a tényállás részben megalapozatlan {Bf.II.599/2020/9. számú ítélet 3-4. oldal [13] bekezdés}.

[48] A másodfokú bíróság az ügyben nyilvános ülést tartott, amelyen a részbeni megalapozatlanságot kiküszöbölendő a tényállást – iratok alapján, és ténybeli következtetéssel – helyesbítette és kiegészítette, de valójában részben eltérő tényállást állapított meg.

[49] Eltérő a tényállás, ha olyan lényeges elemben van eltérés, amely az ügy megítélését megfordíthatja.

[50] Ezt zárta le az a megállapítás, miszerint a tényállás a helyesbítésekkel, kiegészítésekkel a Be. 593. § (3) bekezdése alapján irányadó {másodfokú ítélet 5. oldal [19] bekezdés}.

[51] A másodfokú bíróság az általa tett helyesbítésekkel és kiegészítésekkel megállapított tényállásból eltérő jogi következtetésre jutott.

[52] Ekként az egyik ítélet szerint a cselekmény bűncselekmény, a másik szerint viszont nem.

[53] A másodfokú ítélet felülbírálata kapcsán a kérdés, hogy a másodfokú bíróság megtehetette-e eljárásjogilag azt, amit tett, illetve helyesen tette-e azt, amit egyébként megtehetett.

[54] A másodfokú bíróság valóban helyesen állapította meg, hogy az elsőfokú ítélet részben megalapozatlan. Következésképpen törvényesen járt el akkor, amikor ennek korrekciója érdekében a megalapozatlan tényálláshoz nyúlt.

[55] Tehát megtehetette eljárásjogilag, amit tett, hiszen, ha nincs teljes megalapozatlanság azt meg is kell tennie.

[56] Más kérdés, hogy a ténybeli korrekciós tevékenység

– nem volt teljeskörű,

– részben önmagának is ellentmondott,

– részben a módosítással nem érintett tényállási részekkel ellentmondásba került,

– a megalapozatlannak tartott tényállásrészek helyébe ugyancsak megalapozatlan részeket illesztett.

[57] Következésképpen a másodfokon megállapított tényállás a javítás szándéka ellenére ugyancsak megalapozatlan lett (maradt), márpedig helytelen ténybeli alapokra helyezve nincs megnyugtató jogkövetkeztetés.

[58] Az iratoknak megfelelő, a rendelkezésre álló bizonyítékokra alapított megalapozott tényállás nélkül a büntetőjogi felelősség hiányára vonatkozó eltérő jogi értékelésnek nincs meg a ténybeli alapja.

[59] A jogos védelem megállapításának (is) nyilvánvaló feltétele, hogy megfelelő ténybeli alapokon nyugvó legyen.

[60] Ez valójában nem más mint a megalapozott, valósághű tényállás iránti igény, mely alapján a megfelelő jogkövetkeztések levonhatók.

[61] Ekként az ügyészség másodfellebbezése abban helytálló, hogy a másodfokú bíróság ítélete az ellentétes döntés tekintetében megalapozatlan.

[62] Ebben a perjogi helyzetben pedig az ügyészség a másodfellebbezésében a másodfokú ítélet megváltoztatásának, a vádlott erős felindulásban elkövetett emberölés büntette miatti bűnössége megállapításának, és büntetés kiszabásának igényével fordult az ügyben a Kúriához mint harmadfokú bírósághoz.

[63] Következésképpen az ügyészség tény- és jogkérdésben is vitatta az ítélőtábla döntését.

[64] Ehhez képest a másodfokú ítélet részbeni megalapozatlanságának iratok alapján történő ténybeli javítását, ezt követően pedig az ennek megfelelő jogkövetkeztetés levonását indítványozta.

[65] Kétségtelen, hogy a Be. 619. § (3) bekezdése szerint – miként azt az ügyészség indítványa tartalmazza –, ha a másodfokú bíróság ítélete a fellebbezéssel sérelmezett ellentétes döntés tekintetében megalapozatlan, akkor ennek korrekcióját, a tényállás kiegészítését, illetve helyesbítését a helyes tényállás megállapítása érdekében – miként a másodfokú bíróság – a harmadfokú bíróság is megteheti.

[66] A harmadfokú bíróság reformációs jogkörének nyilvánvaló korlátja, hogy a harmadfokú bírósági eljárásban bizonyításnak nincs helye [Be. 619. § (2) bekezdés].

[67] Ekként a javítás kizárólag az első-, illetve a másodfokú bíróság által lefolytatott bizonyítást érintő ügyiratok tartalma alapján lehetséges.

[68] Eltérő azonban a megalapozatlanság közvetlen kiküszöbölésének a terjedelme is másod-, illetve harmadfokon:

– a másodfokú bíróság ugyanis a törvény adta keretek között eltérő tényállást is megállapíthat, míg

– a harmadfokú bíróság a tényállást csupán kiegészítheti (az abból hiányzó ténymegállapítást pótolhatja) és helyesbítheti (a meglévő ténymegállapítást módosíthatja, mellőzheti).

[69] A két terjedelem közti különbség lényege, hogy a kiegészítés, helyesbítés csak a meglévő tényállásba illeszkedő ténymegállapítást eredményezhet, attól eltérőt nem.

[70] Kétségtelen, hogy az elsőfokú ítéletben megállapított tényállástól – a törvényi előfeltételek hiányában – történő olyan eltérés, amely a másodfokú bíróság hibás elvi kiindulásából a felülbírált tényállás egy részének önkényes kirekesztése által valósul meg, a másodfokú ítélet tényállásának megalapozatlanságát eredményezi. A törvénysértéssel előállt megalapozatlanság pedig a harmadfokú eljárásban a másodfokú ítélet felülbírálata során a törvénysértéssel mellőzött tényeknek a felülbírált ítéleti tényállás kiegészítése által kiküszöbölhető (EBH 2015.B.14.I.).

[71] Ez megfelel a Be. 619. § (3) bekezdése szerinti törvényi rendelkezésnek. Mindez azonban nem eltérő tényállás megállapítását jelenti – erre harmadfokú eljárásban nincs törvényi lehetőség –, hanem a másodfokú bíróság tényállásbeli módosításának eljárásjogi szempontból történő felülbírálatát, és a másodfokú eljárásban vétett törvénysértés orvoslását.

[72] Jelen ügyben azonban a megalapozatlanság ekkénti kiküszöbölésére a következők szerint nincs lehetőség.

[73] A Kúria is megállapította – egyetértve a másodfokú bíróság és az ügyészség ebbéli álláspontjával –, hogy az elsőfokú ítélet részben megalapozatlan.

[74] Továbbá megállapította a Kúria azt is – ez esetben az ügyészi állásponttal egyetértve –, hogy a másodfokú ítélet szintén megalapozatlan.

[75] Az elsőfokú ítéleti tényállás lényege a következő:

A vádlott, a sértett és a vádlott édesanyja a nap folyamán nagyobb mennyiségű bort fogyasztottak, amelytől mindhárman ittas állapotba kerültek.

A sértett szóváltásba keveredett a feleségével, szidalmazták egymást, vitatkoztak.

A vita során a sértett a közben magához vett 18,5 cm pengehosszúságú konyhakéssel lépett a felesége felé és meg akarta szúrni. A vádlott a hangoskodás miatt bement a szülei hálószobájába és miután észlelte a késsel a kezében az anyjára támadó, illetőleg fenyegetőző édesapját, odalépett hozzá, a kést a kezéből kicsavarta, majd számonkérte őt, hogy „Rohadjál meg, már megint mit csinálsz?”.

A sértett a kést vissza akarta szerezni, emiatt dulakodni kezdett a fiával, melynek során a vádlott a már nála lévő, bal kezében tartott késsel a sértettet a nyakán megvágta, aki emiatt

meghátrált, majd a vádlott az ismételt veszekedés és az ittas állapot okozta konfliktus miatt először mellkason szúrta a sértettet, majd erősen feldúlt állapotában – miközben azt mondta az apjának, hogy „Megérdemelted, te kerested magadnak a bajt!” – többször közepes, illetve egy ízben nagy erővel megszúrta a sértettet a mellkasán, valamint a hasa tájékán.

A vádlott édesanyja megpróbálta megakadályozni a fia cselekményét és felszólította a vádlottat, hogy „ne csináld!”, azonban az indulat hatása alatt álló vádlott már nem tudott leállni a magatartásával és a felszólítás ellenére tovább szurkálta az egyébként már térdre rogyó édesapját.

[76] A másodfokú ítélet az elsőfokú ítélet tényállását a következők szerint egészítette ki és helyesbítette:

– a sértett nyakának megvágását mellőzte, helyette rögzítette, hogy a vádlott a sértettet a nyakán megszúrta;

– mellőzte a tényállásból a sértett meghátrálását, illetve az ismételt veszekedés kialakulását

– megállapította, hogy a sértettet ért sérülések időbeli sorrendje nem határozható meg {másodfokú ítélet [18] bekezdés}.

[77] A másodfokú bíróság által így kiegészített és helyesbített tényállás lényege – a módosítással nem érintett részekkel együtt – a következő:

A vádlott a hangoskodás miatt bement a szülei hálósobájába és miután észlelte a késsel a kezében az anyjára támadó, illetőleg fenyegetőző édesapját, odalépett hozzá, a kést a kezéből kicsavarta, majd számonkérte őt, hogy „Rohadjál meg, már megint mit csinálsz?”.

a sértett a kést vissza akarta szerezni, emiatt dulakodni kezdett a fiával, melynek során a vádlott a már nála lévő, bal kezében tartott késsel a sértettet a nyakán megszúrta. Majd a vádlott az ittas állapot okozta konfliktus miatt mellkason szúrta a sértettet, illetve erősen feldúlt állapotában – miközben azt mondta az apjának, hogy „Megérdemelted, te kerested magadnak a bajt!” – többször közepes, illetve egy ízben nagy erővel megszúrta a sértettet a mellkasán, valamint a hasa tájékán.

A sértett felesége megpróbálta megakadályozni a fia cselekményét és felszólította a vádlottat, hogy „ne csináld!”, azonban az indulat hatása alatt álló vádlott már nem tudott leállni a magatartásával és a felszólítás ellenére tovább szurkálta az egyébként már térdre rogyó édesapját.

A sértettet ért sérülések időbeli sorrendje nem határozható meg.

[78] Ehhez képest az első- és a másodfokú ítéleti tényállás alapjaként elfogadott, a nyomozás során tett gyanúsítotti vallomásában a vádlott a cselekmény lényegét illetően a következőket mondta:

„Akkor már egymásnak voltak állva, apám ágya mellett álltak, apám kezében volt egy kés, már szúrt volna vele anyám felé. Odamentem, közéjük álltam és kicsavartam apám kezéből a kést. Jobb kezemmel csavartam ki apám kezéből a kést. Hadonásztunk. Dulakodtunk. Vissza akarta a kést venni apám.

Dulakodás hevében bal kezembe volt a kés és előre felé vágó mozdulattal vágtam meg a nyakát apámnak, kis erővel. Láttam, hogy a nyaka elkezdett erősen vérezni. Utána oldalról bal kézzel szúrtam meg a hasán közepes erővel.

Apám a második szúrás után összerogyott. Mikor összerogyott akkor fentről lefelé szúrtam.

Apám a hátára esett, a mellkasa felé és a hasfal környéke felé szurkáltam többször kis erővel. A hasán meg több helyen megsúrtam, legalább négyszer megsúrtam.

Nem emlékszem hányszor szúrtam meg.

Mondtam neki, hogy megérdemelted, te kerested magadnak a bajt.”

[79] A Legfőbb Ügyészség átiratában a tényállást a következők szerint tartotta megállapíthatónak a Be. 619. § (3) bekezdésében írtak alkalmazásával:

A vádlott kicsavarta a sértett kezéből a kést, majd dulakodtak, mivel a sértett vissza akarta venni a kést.

Erre a vádlott a késsel megvágta a sértett nyakát, majd oldalról bal kézzel megsúrta a sértettet a hasán.

Ezt követően a sértett összerogyott, háttal a földre esett, és erősen vérzett. A vádlott a földre esett, vérző sértettet tovább szurkálta a hasán és a mellkasán.

[80] Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy a cselekmény, az elkövetői magatartás mikénti megítélése szempontjából lényeges kérdésben eltérő az elsőfokú, majd a másodfokú bíróság által megállapított tényállás, és ezekhez képest mást tartalmaz a vádlott által a nyomozás során gyanúsítottként tett vallomás, illetve eltérő tényállást lát megállapíthatónak a Legfőbb Ügyészség a harmadfokú eljárásban tett indítványában (amely a vádlott gyanúsítotti vallomásának lényege szerinti).

[81] Megjegyzi a Kúria, hogy a vádirati tényállás ugyancsak részben eltérően rögzítette a cselekményt, eszerint a „vádlott a bal kezében tartott késsel nyakon, illetve mellkason szúrta a sértettet, aki erősen vérezni kezdett és összeesett”.

[82] Mindezek az eltérések úgy állnak fenn, hogy a tényállás valamennyi esetben deklaráltan (és indokoltan) elsősorban a vádlott – e vonatkozásban egyetlen – vallomásán és az igazságügyi orvosszakértői vélemény megállapításain, az orvosszakértők nyilatkozatán alapul.

[83] Miután az első- és a másodfokú ítélet egyaránt megalapozatlan, a tényállás lényeges részeiben eltérő, az ügyészség által indítványozott tényállás-módosítás – bár iratszerű –, azonban úgy az első-, mint a másodfokú ítélet tényállásától lényeges elemében eltérő, egyik meglévő tényállásba sem illeszkedő.

[84] Ekként nyilvánvaló, hogy az ügy lényegét érintő és jelentősen eltérő ténymegállapítás az, hogy

– a sértett egy vágást és egy szúrást követően összeesett, földre került és a többi szúrás már e helyzetben történt (ügyészi indítvány);

– a sértett egy vágást követően meghátrált, majd utána szurkálta tovább a vádlott, amely többszöri szurkálást követően rogyott térdre a sértett (elsőfokú ítélet);

– a sértett a vádlotti szúrások jelentős részének elszenvedését követően rogyott térdre (másodfokú ítélet).

[85] Következésképpen a Be. 619. § (3) bekezdése alapján a harmadfokú eljárásban a megalapozatlanság valójában nem kiküszöbölhető.

[86] A Kúriának nincs törvényi lehetősége arra, hogy az első- és a másodfokú ítélet eltérő és megalapozatlan tényállásaihoz képest harmadik eltérő tényállást állapítson meg.

[87] Ami pedig nem tartozik a harmadfokú bíróság – másodfokhoz képest szűkebb – reformációs (tényjavítás lehetőségét biztosító) jogkörébe, úgy az értelemszerűen a hatályon kívül helyezés (kasszáció) jogkörébe kerül (EBH 2018.B.13.V.).

[88] Mindemellett a Kúria a további bizonyítás felvételét is elengedhetetlennek tartja, amelynek elvégzését követően, annak eredményessége, részbeni eredményessége, de akár eredménytelensége esetén is a megalapozott tényállás megállapítható. Másként fogalmazva, ekként elvarrva minden olyan szálát az ügyben, amelyek önmagukban a fel nem tett megfelelő, lényeges kérdések okán jelentenek hiányt, kétséget az ügyben (függetlenül az azokra adott válaszoktól).

[89] Mindebből következik, hogy a Kúria harmadfokon a bizonyítás és az eltérő tényállás megállapításának kizártsága okán a jogkövetkeztetések helyességének vizsgálatáig el sem jut.

[90] Mivel harmadfokon nincs bizonyítás, ezért a Kúria a megválaszolást igénylő kérdéseket iránymutatásként írja le a hatályon kívül helyező határozatában.

[91] A részleges megalapozatlanság kiküszöbölése érdekében az alábbi kérdések tisztázása, annak megkísérlése szükséges a megismételt másodfokú tárgyalás során:

– történhetett-e úgy a cselekmény, ahogy a vádlott előadta (a nyomozó hatóság ezt a kérdést feltette, azonban a szakértők arra nem válaszoltak);

– a vádlott bal- vagy jobbkezes, melyik kézzel szúrta meg a sértett hasát;

– a dulakodás során első alkalommal a sértettet a nyakán megvágta vagy megszúrta (vagy mindkettő) a vádlott (a vallomása, illetve orvosszakértői vélemény más tartalmaz), és melyik oldalán;

– az álló testhelyzetű sértettet az első alkalommal a nyakán okozott sérülését követően a vádlott mellkason vagy hason szúrta;

– a sértett álló testhelyzetből összeesett/összerogyott, meghátrált vagy térdre rogyott;

– a sértett az első két vágást/szúrást követően azonnal összerogyott, vagy csak az ezt követően elszenvedett több szúrás után rogyott térdre, és így szenvedte el a többi szúrást. Másként, a vádlott mikor, milyen testhelyzetben adta le a szúrásokat, a sértett eközben milyen testhelyzetben volt (megjegyzi a Kúria, hogy nem áll rendelkezésére bizonyíték a sértett térdre rogyásáról, illetve az ezt megelőző több szúrásról);

– a vádlott a bal kezével mely sérüléseket okozhatta, ha azok közül általa vallottan álló helyzetben okozott nyak-, illetve hassérülést;

– azonosíthatók-e ennek tükrében a sérülések, különösen a négy halált okozó sérülés;

– okozhatta-e a sértett azonos testhelyzetében a vádlott a négy halált okozó sérülést;

– azonos kézzel okozhatta-e vádlott a négy halált okozó sérülést;

– a sérülések leírása szerinti irányultság alapján – a vádlotti vallomásra tekintettel – megkülönböztethetők-e azok a sértett (vádlott) testhelyzetét illetően;

- ha a sértett álló helyzetben elszenvedett sérüléseit bal kézben lévő késsel okozta a vádlott, úgy a fekvő helyzetben elszenvedett sérüléseket bal vagy jobb kézzel okozta-e;
- a különböző irányultságú sérülések jeleznek-e kézváltást;
- előben elszenvedett-e valamennyi sérülés;
- a védekezési sérülések álló vagy fekvő helyzetben elszenvedettek;
- a négy halált okozó sérülés után képes volt-e védekezni a sértett;
- a szívburkot ért sérülés után képes volt-e védekezni a sértett;
- ezen kérdésekre adott válaszokat is figyelembe véve a szűrésok sorrendje, akár részben megállapítható-e.

[92] Ha mindezeknek a kérdéseknek a feltétele megtörtént a másodfokú tárgyaláson a vádlott és a szakértők szükségképpen együttes jelenlétében (nem elzárva természetesen más kérdés feltételétől és más bizonyítástól sem az ítéletablát) – kerül abba a helyzetbe a másodfokú bíróság, hogy megfelelő ténybeli alapokra helyezze ítéletét, és vizsgálja ezt követően a jogos védelmi helyzet fennállását, szem előtt tartva a jogos védelem kérdéseiről szóló 4/2013. Büntető jogegységi határozatban írtakat.

[93] Nem büntetendő ugyanis az a cselekmény, amely a saját, illetve más személy ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

[94] Jelen ügyben a senki által nem vitatott tényállásrész – előzmény – alapján a sértett részéről volt jogtalan (mivel élet elleni) és intézett támadás a felesége (a vádlott anyja) ellen, amely a kés elvételét követően sem ért véget, hiszen vissza akarta szerezni azt a vádlottól.

[95] Kétségtelen, hogy ha van jogtalan támadás, akkor annak elhárítása szükséges, illetve a jogtalan támadás elhárításának kockázatát, következményeit a támadó viseli.

[96] A jogos védelmi helyzet mindaddig fennáll, ameddig a megtámadott okkal tarthat a támadás megkezdésétől vagy annak folytatásától, jelen esetben ez utóbbi állt fenn.

[97] A jogos védelem időben a jogellenes támadás tartamáig tarthat, megszűnése után elkövetett cselekmény miatt a korábban megtámadott személy büntetőjogi felelősségét meg kell állapítani és élet elleni bűncselekmény esetén vizsgálni kell, hogy az erős felindulásban elkövetett emberölés feltételei fennállnak-e (BH 1998.1.).

[98] A 4/2013. számú jogegységi határozat 4. pontja szerint a jogos védelem körében kifejtett cselekmény értékelése megelőzi az erős felindulásban elkövetett emberölés miatti

felelősség megállapítását. Ha a jogos védelmi helyzetben cselekvő a jogos védelmi helyzet megszűnése után, de a jogtalan támadás miatt kialakult menthető felindulásban követi el a cselekményt, vagyis időbelileg lépi túl a jogos védelem körét, a cselekmény erős felindulásban elkövetett emberölésként minősülhet.

[99] Ez az a jogkérdés, amelyre a vád és a védelem, de az első- és a másodfokú bíróság is eltérő választ adott más-más tényállás alapján.

[100] Mindezekre tekintettel a Kúria a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte a Be. 625. § (4) bekezdése alapján, mivel olyan megalapozatlansági hibában szenved, amely a harmadfokú eljárás során a Be. 619. § (3) bekezdése szerint nem küszöbölhető ki.

[101] Nyilvánvaló, hogy a jelzett bizonyítás szükségessége már az elsőfokú eljárásban is fennállt, azonban a részbeni megalapozatlanság a másodfokú eljárásban kiküszöbölhető, ezért a szintén megalapozatlan elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése nem indokolt (az csak szükség szerinti ugyanezen jogszabályhely alapján).

[102] A Kúria a hatályon kívül helyező végzésre tekintettel a bűnügyi költséget a Be. 617. §-a alapján alkalmazandó Be. 613. § (1) bekezdés I. fordulata szerint megállapította.

V.

[103] A Kúria végzése elleni fellebbezést a Be. 628. § (3) bekezdése zárja ki.

Budapest, 2021. szeptember 21.

Dr. Bartkó Levente s.k. a tanács elnöke, Dr. Harangozó Attila s.k. előadó bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró

A Kúria Bhar.III.481/2021/10. számú végzése 2021. szeptember 21. napján végleges.

Budapest, 2021. szeptember 21.

Dr. Bartkó Levente s.k.

a tanács elnöke

Kiadmány hitelél:

bíróági ügyintéző